

Religia i trauma uchodźcza w doświadczeniu twórców pisarzy/artystów ICORN

Cel pracy

Celem niniejszej pracy była eksploracja roli religii w przeżywaniu traumy uchodźczej wśród artystów stypendystów programu ICORN – Międzynarodowej Sieci Miast Schronienia w Polsce i Skandynawii.

Pytanie badawcze

Pytanie badawcze, jakie zostało postawione, brzmiało, w jaki sposób religia wpływa na przeżywanie traumy uchodźczej u artystów stypendystów ICORN? Pytania szczegółowe obejmowały m.in. pytania o doświadczenia migracyjne i akulturacyjne, w tym doświadczenia traumy, odbiór i zrozumienie tych doświadczeń, o czynniki wspierające coping, o to czy i w jaki sposób religia lub sztuka pomagają w procesie radzenia sobie z traumą doświadczenia uchodźstwa i jaką rolę pełnią w nowym miejscu pobytu, o to co się zyskuje, a co traci w wyniku migracji.

Metodologia

Celem niniejszej pracy było uzyskanie dogłębnego zrozumienia doświadczeń badanych artystów ICORN. Najwłaściwszym sposobem na pozyskanie tak pogłębionych danych było uzyskanie szczegółowych relacji osobistych osób badanych. Badanie wymagało zastosowania metody jakościowej i miało charakter eksploracyjny oraz indukcyjny, zgodnie z metodologią proponowaną przez Angrosino (2007) i Creswella (2009).

Grupa badana i sposób jej rekrutacji

Grupa badawcza składała się z 18 artystów stypendystów ICORN pochodzących z Afganistanu, Bangladeszu, Egiptu, Iraku, Iranu, Jemenu, Syrii i Zimbabwe, a mieszkających obecnie w Europie (4 kobiety i 14 mężczyzn; wiek: 30-61 lat). Proces rekrutacji respondentów był trójstopniowy i obejmował: identyfikację możliwych respondentów i pozyskanie kontaktów przez Centrum Administracyjne Sieci ICORN, utworzenie listy respondentów spełniających warunki wstępne, nawiązanie kontaktu mailowego z wytypowanymi artystami ICORN informując ich o celu i przebiegu badania, zaś następnie umówienie się z osobami chętnymi na osobiste spotkania w bezpiecznej, zaproponowanej przez nich przestrzeni. Grupa badawcza obejmowała również 7 pracowników Centrum Administracyjnego i koordynatorów sieci ICORN w Polsce i Skandynawii (6 kobiet i 1 mężczyzna; wiek: 28-55 lat). Grupa artystów ICORN nigdy wcześniej nie była przedmiotem badań, w związku z czym projekt badawczy miał charakter pionierski.

Metoda badania

Metodą zbierania danych były wywiady częściowo ustrukturyzowane z udziałem artystów ICORN w Polsce, Norwegii i Szwecji oraz wywiady eksperckie z koordynatorami/koordynatorkami programu w poszczególnych miastach sieci oraz pracownikami Centrum Administracyjnego ICORN.

Sposób analizy wyników

Do analizy danych została zastosowana IPA – Interpretacyjna Analiza Fenomenologiczna (Smith, Flowers, Larkin, 2009). Rama pojęciowa zastosowana do przedstawienia wyników niniejszego badania, to nowy model koncepcyjny pracy z traumą uchodźczą pn. ADAPT – Adaptacja i Rozwój po Prześladowaniach i Traumie (Silove, 2013).

Najważniejsze wnioski

Wśród badanych artystów ICORN religia okazała się być motywem poruszonym rzadko i tylko w kontekście dwóch tematów podstawowych: Religion & Art oraz Religion & Persecution. Badana grupa znacznie różni się pod względem deklarowanej religijności od innych populacji migrantów/uchodźców. Badani artyści deklarowali mianowicie, że są osobami niewierzącymi, które właśnie ze względu na swój ateizm musiały uciekać z kraju pochodzenia, z kolei wielu innych badanych uchodźców określa siebie jako osoby wierzące, dla których religia jest ważnym elementem życia i pomaga radzić sobie z traumą uchodźczą (Adedoyin i in., 2016; Benedict, 2009; Bryant-Davis, Wong, 2013; Gladden, 2012; Goździak, 2002; Grzymała-Moszczyńska, 2010; Sleijpen i in. 2016; Woodcock, 1995).

Wyniki niniejszego badania pokazują także, że pomimo doświadczenia wielokrotnych traum, w rozumieniu obecnie przyjętej definicji, artyści ICORN rzadko sami określają swoje doświadczenia jako traumatyczne. Jest to zgodne z wynikami nowych badań nad traumą w kontekście transkulturowym, które zakładają elastyczne i adaptacyjne podejście do różnych, kulturowo uwarunkowanych interpretacji zdrowia psychicznego (Tay i in., 2019).

Wreszcie, kluczowe wątki tematyczne, które zostały wyłonione w niniejszym badaniu, bezpośrednio nawiązują do modelu ADAPT, potwierdzając tym samym, że jest on odpowiedni do pogłębionego zrozumienia i porządkowania doświadczeń uchodźców. Jednocześnie, wyniki pokazały też, że model ten wymaga dalszych modyfikacji i uzupełnień, aby w pełni oddać doświadczenia badanych artystów ICORN.

Literatura

Adedoyin, A. C., Bobbie, C., Griffin, M., Oreoluwa O.O., Ahmad, M., Nobles, C. Neeland, K. (2016). Religious Coping Strategies Among Traumatized African Refugees in the United States: A Systematic Review. *Social Work & Christianity*, 1, 95-107.

Angrosino, M. (2007). *Doing Ethnographic and Observational Research*. Londyn: Sage.

Benedict, A.L., Mancini, L., Grodin, M.A. (2009). Struggling to meditate: Contextualizing integrated treatment of traumatized Tibetan refugee monks. *Mental Health, Religion & Culture*, 12(5), 485-499.

Bryant-Davis, T., Wong, E. (2013). Faith to move mountains: Religious coping, spirituality, and interpersonal trauma recovery. *American Psychologist*, 68(8), 675-684.

Creswell, J.W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. Third Edition*. Londyn: Sage.

Gladden, J. (2012). The Coping Skills of East African Refugees: A Literature Review. *Refugee Survey Quarterly*, 31 (3), 177-196.

Goździak, E. M. (2002). Spiritual Emergency Room: The Role of Spirituality and Religion in the Resettlement of Kosovar Albanians. *Journal of Refugee Studies*, 15 (2), 136-152.

Grzymała-Moszczyńska, H. (2010). Klatka czy most – rola religii w adaptacji kulturowej imigrantów (10-19). W: Zamojski, J. (red.), *Migracje, religie i kościoły wobec migracji i migrantów*. Warszawa: Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.

Silove, D. (2013). The ADAPT model: a conceptual framework for mental health and psychosocial programming in post conflict settings. *Intervention, 11/3*, 237-248.

Sleijpen, M., Boeije, H.R., Kleber, R.J., Mooren, T. (2016). Between power and powerlessness: a meta-ethnography of sources of resilience in young refugees. *Ethnicity & Health, 21(2)*, 158-180.

Smith, J.A., Flower, P., Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. Londyn: Sage.

Tay, A.K., Miah, M.A.A., Khan, S., Badrudduza, M., Morgan, K., Balasundaram, S., Silove, D. (2019). Theoretical background, first stage development and adaptation of a novel Integrative Adapt Therapy (IAT) for refugees. *Epidemiology and Psychiatric Sciences 29*, 1-8.

Woodcock, J. (1995). Healing rituals with families in exile. *Journal of Family Therapy, 17*, 397-409.

13.09.2022

Małgorzata Różańska-Mglej

Halina Grzymała-Moszczyńska